

Kr. og ere stegne til 7,392,000 Kr., en Stigning af 1,800,000 Kr., det vil altsaa sige, at medens en Tønde Hartkorn svarede tidligere knap 15 Kr., er den nu kommen til at svare godt 20 Kr. Den samlede Stigning af Hartkornsskatterne har været 3,325,689 Kr. Dersom vi betragte denne Udgift som en Gæld, har Hartkornet faaet en Gældsforøgelse paa 83 Millioner Kroner, hver Tønde Hartkorn har altsaa faaet en forøget Gældsforpligtelse af 225 Kr. Som De se, er det et meget stort Beløb, der i disse faa Aar er dænget over paa Hartkornet.

Spørger man nu: hvad er Ager og Engs Hartkorn, maa vi svare dertil, at det er Udtrykket for den Planteproduktion, som Jorden kan yde Landbruget, og da Landbrugenes Størrelse bestemmes efter det Hartkorns Størrelse, de have, kunne vi sige, at den Skat, der paalignes, er en ligefrem Næringsskat, Landbruget har at svare. Da i sin Tid Hartkornsskatterne bleve indførte under Frederik den 3dje, blev der paa Landet taget andre Næringer med end Agerdyrkning. Vi havde den Gang Tiendehartkorn, Bro- og Færgehartkorn, Mølleskyldshartkorn og Skovskyldshartkorn. Da efterhaanden Kommunerne begyndte at ordnes, skulde de ogsaa have Skatteindtægter, og Skatterne bleve da lagte over paa Hartkornet, men der var det mærkelige, at Tiendehartkornet beholdt Staten for sig. Skovskyldshartkornet var grumme lille, det var næsten rent forsvindende, hvad der blev lagt paa Skovene i Forhold til det Areal, de indtog. Mølleskyldshartkornet og Skovskyldshartkornet bleve heldigere stillede i kommunal Henseende end Ager og Engs Hartkorn, idet det kun fik Halvparten at svare imod Ager og Engs Hartkorn. Senere er Mølleskyldshartkornet faldet aldeles bort og er altsaa ikke længer noget kommunalt Skatteobjekt, hvorimod Staten, den Gang Mølleprivilegiet blev hævet, dog bevarede Bygningsskylden. Naar vi altsaa tale om Hartkornsskatterne, tænkes der egentlig kun paa Ager- og Engs Hartkornsskatterne, der udredes til Kommunerne; thi den lille Del, Skovskyldshartkornet andrager, er rent forsvindende. Landbruget var tidligere langt mere dominerende som Erhverv ude paa Landet, end det er nu til Dags. Der er nemlig, siden Købstadsnæringen blev given fri ved Loven af 1857, kommet ikke saa faa andre Næringsveje ude paa Landet, der spille en ganske betydelig Rolle, og som ogsaa bidrage til at forøge Slidet paa det kommunale Materiel. Staten har dog af disse

Næringsdrifter beholdt en Bygningsskyld, men Hartkornet har slet ingen Medhjælp faaet af dem til at afholde de kommunale Udgifter — ja, man kan maaske sige, at Kommunen har modtaget noget i Formue- og Lejlighedsskat, det kommer jeg senere ind paa, men oprindeligt har den ingen Hjælp haft af dem. Det er begribeligt, at det kommunale Materiel er udviklet stærkt, og det er ogsaa vist, at Aarsagen dertil maa for en stor Del tillægges anden Næringsdrift, som er kommen ind paa Landet. De mange gode Veje og de mange Jærnbaner, der ere byggede, have naturligvis overalt foraarsaget, at anden Næringsdrift har faaet let Adgang til Landet. Saaledes finde vi f. Eks. ved store Vejskæringer og ved Jærnbanestationer mange Steder smaa købstadlignende Landsbyer, som indeholde handlende, Haandværkere, Læger og andre lignende næringsdrivende. Desuden se vi, at nu til Dags er mangel Industrivirksomhed gaaet ud paa Landet og udnytter Jorden paa anden Maade end til Agerbrug; vi finde f. Eks. store Tørvefabrikker, store Grusgrave, Teglværker, Kridtbrud, Kalkbrud, Cementfabrikker og en hel Del andet af den Slags. Det bidrager naturligvis til at øve et ikke saa ganske lille Slid paa det kommunale Materiel, samtidig med, at det ogsaa fremkalder Nyanskaffelser af kommunalt Materiel. — Nu kan der jo svares: Ja, men disse Næringsveje kunne jo rammes ved en Formue- og Lejlighedsskat. Men det er det, vi ikke kunne fuldt ud. Hvad Amtskommuneskatterne angaar, saa hvile de jo omtrent udelukkende paa Hartkornet, og man har aldrig været bange for at smide de store Skatter over paa Hartkornet. Det har maattet bære Byrden for Staten og for det øvrige Samfund, som egentlig slet ikke vedkomme det. Vi have endnu Levninger af det. Tidligere maatte vi bygge Vejene, holde dem vedlige og holde dem ryddede for Sne om Vinteren, navnlig da paa Postrouterne, og det skulde dog vel lige saa meget være en Stats sag som en Hartkornssag at holde dem i Orden. Endnu have vi en Levning af den Historie, nemlig ved Landevejsgaderne i Byerne, hvis Vedligeholdelse Hartkornet har den Fornøjelse at maatte deltage i. Jeg synes, at der kunde være meget stor Rimelighed i, at Hartkornet kunde blive fri for denne Skat, og at Byerne fik Lov at sørge for sig selv. Hartkornet kunde jo med samme Ret gøre gældende, at Byerne saa maatte vedligeholde de Veje, der gaa fra den ene Købstad til den anden. Der er ikke læn-